

דאמר ליה: אי בדידך מסיקנא – מנתא דידך קא שקילנא, ואי בחברך מסיקנא – משתעבדנא לי מקמי דידך. אף על פי שיש לחברו נכסים אחרים, והלא הלכה רווחת שאין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין – יש לומר שהטעם לכך שאין גובים ממשועבדים כשיש בני חורין משום תקנת לקוחות, וזה רק כאשר אין הפסד לבעל-חוב, אבל כאן הלא הבע"ח אינו יכול לפרוע מבני חורין שהרי יכול לדחותו, הלכך יכול לטרוף ממשועבדים (עפ"י מים קדושים).

דף מט

והאמרי נהרדעי: לא כתבינן אדרכתא אמטלטלי...'. ע' במובא בב"ק ע.

הני מילי היכא דכפריה אבל היכא דלא כפריה – כתבינן. הטעם שאין כותבים הרשאה על מטלטלין שכופר בהם – משום 'מחזי כשיקרא'. ואם תאמר, גם כאן נחוש משום 'מחזי כשיקרא' – שהרי אפשר שהבכור שלו לא מת נמצא שאין לו זכות כלשהי במזון הכהן? יש לומר, כיון שבודאי יש אצל הכהן חמש סלעים יתרים, או שלו או של חברו, אין שייך 'מחזי כשיקרא' אם כותב בהרשאה: אם שלי מת אני מרשה את חברי על זה (מים קדושים).

מאי טעמייהו דרבנן, גמרי חדש חדש ממדבר... ור' עקיבא... הוה להו שני כתובים הבאים כאחד...'. ע' במובא ביוסף דעת זבחים נז; האם שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים אף בגזרה שוה וכדו', אם לאו. וכאן מוכח לכאורה שלדעת ר' עקיבא אין מלמדים. ואולי בשאלה זו נחלקו חכמים ורע"ק (ע"ע מהריט"א ושפ"א כאן; חק נתן זבחים נז).

אמר רב אשי: הכל מודים לענין אבילות יום שלשים כיום שלפניו ואמר (גרסת הב"ח: דאמר) שמואל הלכה כדברי המיקל באבל. יש לשאול לשם מה הביא דברי שמואל שהלכה כדברי המיקל באבל, והלא גם לדברי המחמיר, רבי עקיבא, אינו אלא ספק, ובאבלות שהיא מדרבנן הלא יש להקל בספק. ויש לשמוע מכאן שהלכה כדברי המיקל באבל מודאי ולא משום ספק-דרבנן בעלמא, הלכך באבלות אפילו רבי עקיבא מודה שיום שלשים כיום שלפניו בודאי (עפ"י אגרות משה יו"ד ח"א רג).

פירוש דבריו נראה שבספקא דדינא באבלות יש לנקוט כודאי לקולא, הלכך מודה רע"ק לחכמים באבלות שנידון כלפניו ולא כספק. אך זה צ"ב, התיינה לענין הלכה במחלוקת, אפשר ליתן כלל שבאבלות ההלכה היא לקולא מודאי, וכשאר כללי פסק שהם ודאיים [כגון רב אחא ורבינא – הלכה כדברי המיקל, משמע מודאי ולא מספק]. אבל לענין שאר ספקות, מה סברה לומר שהוא ודאי ולא ספק כשאר ספקות דרבנן. וצריך לומר לפי דבריו שאין זה מכללי פסק אלא דין הוא באבל להקל בספק, בין בספק בדין בין בספק במציאות.

וזה מתאים למש"כ המנ"ח (רסד, יג) שאפילו באבלות דאורייתא כגון ביום ראשון לדעת הרמב"ם, הלכה כדברי המיקל, שכן יש ללמוד מהאמור בטומאת כהנים שהתורה הקילה בספקות בענין אבלות. וכן נראה לכאורה מהמבואר בשו"ע (יו"ד שצז, ב – מהמרדכי סוף מו"ק) שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת – אינו מתאבל. והטעם הביא הב"י מהמרדכי משום ספק אבלות, הרי שאפילו אבלות יום ראשון שנקט השו"ע דמדאורייתא היא, מקילים בספקה [וכן מפורש בתוך דברי הט"ז שם שבאבלות הולכים להקל יותר מבשאר ספקות דרבנן].

ולולא פירוש האג"מ יש לפרש בפשטות שהביאו דברי שמואל לומר שבאבלות יש להקל בספק [כשאר ספקות דרבנן], הלכך

גם לרע"ק יש להקל. וכן מורים פשוטות דברי המרדכי סוף מו"ק (תתקכ, מובא בב"י סוסי"י שצו). וע"ע בשפת אמת. וראה דרך נוספת בספר חדושים ובאורים ח,כו.

בשו"ת מהר"מ מיניץ (צה,ב) דן מכאן אודות מי ששמע שמת קרובו ואינו יודע אם עתה תוך שלשים למותו אם לאו. והסיק שנראה להחמיר ולומר שראוי להתאבל עליו, כי יש לחלק בין ספק שבסוגיתנו שאינו עתיד להתברר ואין גנאי אם לא יתאבל על ספק נפל, ובין ספק שיכול להתברר. וגם יש להעמיד על החוקה, שמת מאוחר דהיינו תוך שלשים. ע"ש באריכות. [והט"ז (שצו סק"ב) חולק. וע"ע ברכי יוסף יו"ד שצו,ג].

ולפי הסברות הללו יוצא שאם מת בין השמשות – יש לילך לקולא, שספק זה אין עתיד להתברר וגם אין שייכת בזה חזקת הגוף. וכן נראה מדברי הפוסקים (ב"ח יו"ד סוסי"י שעה ופ"ת שם סק"ה מתשובת רדב"ז. וכן מובא בגשר החיים ח"א יט,ד). ואולם בשו"ת הרדב"ז (ח"א סב) מובאת סברה שכיון שודאי צריך להתאבל והספק הוא האם מתאבל שעה אחת או אבילות שלמה, אין הולכים בזה להקל. ולפי סברה זו לכאורה בספק דביה"ש שבסוף יום השלשים. וצ"ע.

כ"י פליגי לאחר שלשים יום ונתעכלו המעות – רב אמר: בנו פדוי, מידי דהוה אקידושי אשה...'
מבואר מדברי הרמ"א (יו"ד שה,יג) שיש בכלל 'נתעכלו המעות' גם כשהחזיר הפדיון לאבי הבן. והקשו אחרונים (מהריט"א; אבני מילואים), הלא בארו התוס' בכמה מקומות (ע' יבמות צג ועוד) הטעם שמועיל קנין כסף לאחר שלשים הגם שנתעכלו המעות ואינם בעולם, ואין אומרים 'כלתה קנינו' [כמו בקנין שטר לאחר ל' ונתקרקע השטר] – לפי שנתנית הכסף יוצרת חוב והרי הוא עליו כמלוה, נמצא שבים השלשים נגמרה נתנית הכסף, שהרי אם יחזור בו מן הקנין יהא מחויב להחזיר הכסף, נמצא כאילו עתה ניתן הכסף. ולפי זה הדין נותן שאם החזיר לו המעות תוך ל' – לא יהא חל הקנין, שהרי לא נוצר שום חוב בזמן חלות הקנין, ומעשה הקנין כבר עבר הלך לו. וכמו כן לענין פדיון לא יהא פדוי. ואכן האבני-מלואים נקט לדינא שאם יתן לו חמש סלעים תוך שלשים במתנה ע"מ להחזיר תוך ל', והחזירו תוך ל' – אין בנו פדוי אפילו לרב.

ומובא בשם הגר"ח הלוי ז"ל לחלק בין מעשה קנין וקדושין לפדיון הבן, שבפדיון אין חסרון של 'כלתה' אלא די בכך שהכסף ניתן בתורת פדיון ואין צורך שיהא בעין בשעת חלות הפדיון, ורק בקדושין ובקנינים שצריך 'כסף בעין' דומיא דשדה עפרון, לפיכך צריך שייחשב שבשעת חלות הקדושין יש כאן מעשה נתנית כסף, כסברת התוס'. ולפי זה נראה שגם במתנה ע"מ להחזיר, והחזיר תוך ל' – פדוי.

[ע"ע מו"מ נוסף בסוגיתנו בארוכה – בשו"ת צ"צ החדש אה"ע קטז; חו"א שם; פסקי הלכות לר"ד מקרלין ח"א דפים סא סב (אישות ג,קעט)].

(ע"ב) 'תני תנא קמיה דרב יהודה, הפודה את בנו בתוך שלשים – בנו פדוי. אמר ליה: שמואל אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי?' ע' פירוש תמיהה זו ברא"ש.

(ע"ע בספר 'מחקרים בברייתא ובתוספתא' עמ' 21).

ר' יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, ודידיה אזיל וטריף ממשעבדי'. כלומר הכהן הולך וטורף מן המשועבדים כי שעבודו קדם (כן כתב רש"י, וכן מפורש בקדושין (כט:)) 'אזיל כהן וטריף ליה לחמש משועבדים לדידיה'.

ויש לשאול כיצד יטרוף הכהן מלקוחות, הלא יכולים לדחותו בטענה שיתנו לכהן אחר – שהרי הוא ממון שאין לו תובעין? ויש לומר שכתב לו האב הרשאה. אי נמי במכירי כהונה (עפ"י ריטב"א ושיטה לא נדעה למי קדושין שם).

א. כן צריך לומר לכאורה בדברי רש"י לעיל (מח. ד"ה שני יוסף) 'והכא נמי טורף הכהן ה' סלעים מהנכסים שהן יחד ואמר להו... - משמע שנוטל הכהן בעל כרחם, מחמת חוב האב - וצ"ל שמדובר במכירי כהונה וכדו'.

ב. בבאור תירוץ הראשונים במכירי כהונה - ע' בשו"ת אבני נזר חו"מ מט מחודש ז, ז.

ג. אודות טריפת כהן נכסים עבור חמש סלעים, והלא אין פודים בקרקעות - ע' בשו"ת משיב דבר ח"ב פו וח"ה נב; שערי ישר ה, כה.

עוד על שעבוד נכסים למצוות שבממון, ע' קצות החשן רצ סק"ג; שעורי ר' שמואל ב"ב ת: עמ' רנא.

והקשה מהרי"ט אלגאזי, כיצד שייכת הרשאה בדבר שהוא עצמו אין לו בו זכות גביה, שהרי הכהן הוא בעל החוב ולא האב, ואיך יכול האב להרשות אחרים על כך, הלא הוא עצמו אינו יכול להוציא כלום מיד הלקוחות?

בספר בית ישי (קא הערה ב) הסביר הדבר על פי דברי הגר"ח הלוי (מלוה ולוה יט, ח), שכל טריפת בעל חוב היא בעצם טריפה מן המוכר, שמתחילה היה המוכר בשיור לענין טירפא, ולכן שייך שהמוכר יכתוב הרשאה, כי בעצם הוא הבעלים לענין זה (ועע"ש, ובספר יד דוד).

בשו"ת אחיעזר (ח"ג מא, ב) יישב על פי סברה זו קושית האחרונים על מה שאמרו לעיל (מח) בשני יוסף בן שמעון, שאין המלוה יכול לגבות מן הנכסים המשועבדים כאשר א"א לגבות ממנו עצמו, מפני שהם כערב, והלא אפשר לגבות מן הערב כשהוא מודה בהלוואה גם כאשר הלוה כופר (ע' בפוסקים חו"מ מט)? ואולם לפי הסברה האמורה לא קשה, כיון שאין בכה המלוה לגבות מן הלוה, ממילא מכירת הלוה היא מכירה גמורה ללא שום שיור לגבי השעבוד, שהרי אין על הלוה שום שעבוד נכסים מחמת הספק, הלכך א"א לגבות מהלוקח.

ויש לעיין, תינח באופן של מכירת שדה ליוסף בן שמעון חברו, אבל כשנשתתפו בשדה אחת, הלא אין צורך בשום שיור, ובוה קמה וגם נצבה קושית האחרונים, מדוע א"א לגבות מ'מה נפשך' בשדה זו. וע"ע בשפת אמת בישוב קושיא זו.

ז'כולן נפדין בכסף ובשוה כסף... כלומר, כל הנפדים נפדים בכסף ובשוה כסף, כגון פדיון בכור והקדשות (עפ"י גמרא להלן נא. - לפי גרסת הראשונים, ע"ש ברש"י רבנו גרשום ושיטה מקובצת).

רבי אמי אמר דינרא ערבא. מה שפרש"י סלע צורי היינו דינר ערבא, נראה שאין רצונו לומר ששיעור סלע צורי כדינר ערבא, אלא פירוש דברי רבי אמי כך: כשתרצה לעמוד על משקל סלע צורי של המשנה, יש לך לשער לפי דינר ערבא, וארבעה דינרים כאלו הם סלע צורי. וכן מפורש ברש"י להלן נ. (ד"ה דאינון). וסובר רבי אמי שסלע צורי שבזמנו נתגדל והסלע הצורי שבזמן המשנה הוא כסלע ערבא, והוא שבע עשיריות משל צורי שבזמנו.

ורבי אסי סובר שלא נתגדלו, הלכך אם בא ליתן דינרים ערביים, צריך ליתן 28 מהם ועוד שמונה חלקי י"ד של אותו דינר. וכן סובר רבי יוחנן להלן, לפרש"י [ו'פלאגא דנקא' שנקט - לאו דוקא אלא מעט פחות כמו שפרש"י. או יתכן ש'שבע עשיריות' אינו בדקדוק גמור אלא פחות משהו, ו-28 דינר ערבי ומחצה וחצי דנקא עושים 20 דינרי צורי].

והתוס' לא פרשו כן דברי רש"י, והניחו דבריו ז"ל כסותרים זה את זה. וכנראה לא היה לפניהם דברי רש"י לקמן.

והתוס' פרשו 'דינר ערבא' - של זהב. והנה עיקר השיעור תלוי במשקל הכסף אבל הוזהב נחשב 'פרי' ביחס לכסף שהוא ה'מטבע' (כדקיי"ל בב"מ מד:) - אלא שלמד רבי אמי לדורו שדינר ערבי, הכסף הצרוף הניקח בו הוא שיעור חמשה סלעים שאמרה תורה (עפ"י חזון איש חו"מ טז, יא).

חייב להחזיר לאחד מהם אעפ"י שהכסף ודאי אינו שלו. ע' תרומת הכרי רנג בבאור הדבר]. ואם לשני כהנים – כל כהן יכול לדחותם, שאומר: אני מחזיק בפדיון החי (ואפילו אם 'תקפו כהן' מוציאים מידו, כאן שונה, כי ניתן לו מלכתחילה כדון, ובתורת מתנות. עפ"י תוס'; תה"ד שכא. וע"ע יד דוד).
 ישנה דעה הסוברת שאין כותבים הרשאה על מטלטלין כלל, ולפיה אפשר להעמיד הדין הנ"ל בקרקע [לדעת האומר פודים בקרקעות], או בכגון שאחד מהאבות בעל חוב לחברו, או שהקנה זכותו במעמד שלשתן.
 ועוד יתכן, אם שניהם לפנינו ומצווים לתת לאחר – חייב להחזיר לדברי הכל אף ללא הרשאה (כן צדדו בתוס'. וכן פסק הש"ך יו"ד סוס"י שה).
כשיש ודאי בכור וספק מי הוא אביו – הוא עצמו חייב לפדות עצמו כשיגדיל, והאב פטור.

בכל הנ"ל אין חילוק בסוגי הספקות, כגון ספק נולד זכר תחילה ספק נקבה, ספק בכור ספק שאינו בכור, ספק מת הבכור ספק מת הפשוט. וכן אין חילוק בריבוי האפשרויות כדברי הטשו"ע שה, כח).
 יש סוברים שאם יש ריבוי צדדים לחיוב יותר מלפטור – חייב באופנים מסוימים; להרמב"ם (בכורים יא), באופן של שתי נשים, אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדו לשני אנשים שני זכרים ונקבה – זה שאשתו לא ביכרה חייב בפדיון, כי שמא ילדה אשתו זכר בלבד, ואפילו אם ילדה גם נקבה, שמא יצא הזכר ראשון. ולדעת הראב"ד הדין להפך; דוקא אם שתיהן של איש אחד חייב בפדיון, שהרי ודאי יש לאב בן בכור החייב בפדיון, וגם כשדנים על הנשים יש רוב צדדים לחייב בכל אשה, משא"כ בשני אנשים – פטורים, כי על כל אחד יש ספק שמא אין לו בן זכר כלל (ע' בכס"מ ומל"מ; טור סוס"י שה, ב"י דרישה וט"ז).

עד. שני יוסף בן שמעון שלקחו שדה בשותפות, או שאחד מהם לקח שדה מחברו – האם בעל חוב של אחד מהם (שאינו ידוע מיהו) יכול לגבות מן השדה המשותפת / הלקוחה?

רבי ירמיה אמר לשמוע ממשנתנו שבע"ח גובה משדה משותפת לשני יוסף בן שמעון' שאחד מהם חייב לו ואין ידוע מי הוא. וכיוצא בזה (ללשנא בתרא) אם אחד מהם לקח שדה מחברו לאחר ההלוואה – בע"ח גובה אותה. ורבא חולק וסובר שהואיל ואין יכול לתבוע מכל אחד מהם, כך א"א לו לגבות מהנכסים, שאינם אלא בגדר 'ערב' ואין גובים מהערב תחילה.

הלכה כרבא (עפ"י חו"מ מט, י. והרמב"ם השמיט – ע"ש בתומים. ובקונטרס הספקות ו, טו) באר שלפי מה שאנו נוקטים 'קם דינא', אין מקום כלל לדון לגבות מ'מה נפשך', אף ללא סברת רבא – שהרי כבר נקבע הדין קודם קניית השדה שאין הנושה יוכל לגבות ממנו, ושוב עומד הדין לתמיד).

דף מט

עה. מה הדין במקרים הבאים?

- א. מת הבן תוך שלשים יום ללידתו; לאחר שלשים; ביום השלשים. [כיצד הדין לענין אבלות?].
- ב. מת האב ואין ידוע אם פדה את בנו אם לאו.
- ג. הפודה את בנו תוך שלשים.
- ד. הוא לפדות ובנו לפדות.

א. מת הבן תוך שלשים, בין מיתה טבעית בין שנהרג או נטרף (עפ"י ב"ק יא, וע"ש בתוס' שאפילו לא מת אלא נעשה 'טרפה'), אעפ"י שנתן האב פדיון לכהן – יחזיר.
מת לאחר שלשים – אעפ"י שלא נתן, יתן (גזרה שוה מערכין או מעולת ראייה שהיורשים חייבים, ואפילו גם האב מת. להלן נא: ובפרש"י).

נסתפקו בתוס' לענין ברכת 'שהחינו' כשפודה אחר מות הבן. הלכך אין לברך בספק (מהרי"ק מט; רמ"א יו"ד שה"יב).

מת ביום השלשים; לדברי חכמים נידון כלפניו (גזרה שוה מפדיון בכורות במדבר שנאמר שם מבן חדש ומעלה – משמע לאחר ל' דוקא). לר' עקיבא, אם נתן – לא יטול בחזרה, ואם לא נתן – לא יתן, שמספק בדבר, האם יש להשוות בכורי דורות מבכורי מדבר אם לאו, משום שמדבר וערכין הגם שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים לעלמא.

א. הלכה כחכמים (רמב"ם בכורים יא, יז; יו"ד שה"יב).

ב. נחלקו הפוסקים האחרונים האם יש לפדות לאחר עבור יום השלשים [וי"א אפילו הוא בתוך זמן כ"ט יום י"ב שעות ותשצג חלקים], או לאחר שנשלם חדש לבנה, דהיינו כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים (ע' ר"ג כאן; יו"ד שה"י; שו"ת חת"ס או"ח פא ויו"ד שמג ועוד).

ג. כתב הרא"ש שיש לפדות תיכף ביום ל"א כדי שלא יחמיץ המצוה. ובשו"ת אבני נזר (או"ח תנח"א) כתב שזוהי חומרא ולא מעיקר הדין. ודייק כן מרש"י (ד"ה עד שיאמרו. וצ"ע בדבריו שם בסי' תקן).

ומובא בשם החזו"א (ע' בספר ארחות איש עמ' שכג) שהעיר לאחד שבא לעשות פדיון לאחר הצות, שיעשה בבוקר שורזים מקדימים למצוות, וכנהוג במילה).

לענין אבלות הכל מודים שיום שלשים כיום שלפניו, ואין מתאבלים עליו, שאמר שמואל: הלכה כדברי המיקל באבל.

א. התוס' צדדו אם מדובר כאן רק כשפיהק ומת, או גם אם מת ע"י גורם חיצוני, כגון שנפל מן הגג או ע"י חיה, שמא גם בזה קיימא לן לענין אבלות שעד שלשים יום דינו כנפל.
ב. לענין אבלות אין מחשבים שעות, הלכך מת בתחילת ליל ל"א, אעפ"י שלא הגיעה שעת לידתו [וגם יתכן שלא עברו עליו כ"ט יום י"ב שעות ותשצ"ג חלקים, שהוא משך חודשה של לבנה] – מתאבלים עליו (ע' בשו"ת חת"ס יו"ד שמג).

ב. מת האב בתוך ל' – בחזקת שלא נפדה, עד שיביא ראייה שנפדה.

לאחר ל' יום – בחזקת שנפדה, עד שיאמרו לו אביך הודיע לפני מותו שלא פדאך (ודי באמירה ללא עדות גמורה, כיון שאין כאן חזקה גמורה, כי רוב אנשים אינם עשויים לפרוע חובם לאלתר. עפ"י רש"י. וע' מצפה איתן).

מת ביום השלשים – צ"ע לדינא (רעק"א).

נחלקו פוסקי זמננו אודות פדיון יתום, האם בית דין פודים אותו [ובברכה] אם לאו (ע' חו"א יו"ד קפה; אגרות משה יו"ד קצה; דובב מישרים ח"ג טו; הר צבי יו"ד רמב; יד הלוי יו"ד קצ; ציץ אליעזר ח"ט כה, ז).

ג. הפודה את בנו תוך שלשים; אם אמר 'מעכשיו' – אין בנו פדוי (שאיין כאן חלות דין פדיון אלא מתנה

בעלמא (עפ"י רש"י). ויש תולים הדבר במחלוקת רב ושמואל (גטין מה. ב"מ טו.). האם הוי מתנה או פקדון – ע' מהריט"א; יד דוד).

אמר: הא לך מעות ויחול הפדיון לאחר שלשים; אם המעות קימים לאחר ל' – פדוי. נתעכלו המעות – רב אמר: בנו פדוי, ושמואל אמר: אינו פדוי [ואינו דומה לקדושין לאחר ל' שמקודשת אפילו נתעכלו המעות – כיון שאין בידו לפדותו עתה].

לענין המעות לשמואל, הריהן פקדון ביד כהן עד יום ל' (תוס' ב"ק ע; רשב"א ור"ן שבועות לג). ופשוט שאם חזר בו האב תוך ל' – יחזיר. ואפשר שאפילו לרב יכול לחזור בו תוך ל' (ע' שו"ת אבני נזר אה"ע תנו).

לפי הגרסה לפנינו בגמרא, הלכה כשמואל.

ויש שאין גורסים כן. ופסקו הרמב"ם הרא"ש והסמ"ק כרב, וכ"פ בשו"ע. ואילו התוס' (בב"ק ע) והאו"ז (ח"א תקכ) פסקו כשמואל. וכן חש לכך בתרומת הדשן (רסט, ובכתבים רלד). והרמ"א כתב שטוב להחמיר לחזור ולפדותו, לחוש לשיטה זו. ויש מי שצידד לפרש דבריו שמפריש חמש סלעים לעצמו ויפדה בהם (ע' באורך בשערי ישר ה, כה).

פדה בסתם תוך שלשים, ולא אמר 'מעכשיו' ולא 'לאחר שלשים' – מחלוקת הפוסקים (ע' מהרי"ק צו; ש"ך וט"ז שה, יג; תוס' רעק"א; יד דוד. וע"ע בשו"ת אור גדול מא, יא; אבני נזר אה"ע ט-י).

ד. הוא לפדות ובנו לפדות ואין לו אלא חמש סלעים – מצוה שבגופו עדיפה.

ואם יש לו חמש סלעים (או שווים) מזומנים בידו, ועוד נכסים שאינם בידו אלא מכרם לאחרים; לדברי רבי יהודה, יתן המזומנים עבור פדיון בנו, ואת עצמו יפדה בחמש המשועבדים (ובסדר הוה דוקא, שאם לא יתן תחילה המזומנים שבידו, אי אפשר לגבות מהמשועבדים במקום שיש בני חורין. ערש"י ותוס' קדושין כט: עפ"י לשון הגמרא שם. וכאן התוס' צדדו בדבר), שסובר ר"י מלוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא, והרי הכהן גובה ממשועבדים. אבל אם יתן המזומנים שבידו עבור פדיון עצמו, שוב א"א לכהן לטרוף מן הלקוחות עבור הבן – כאשר מכירת הנכסים קדמה להולדת הבן (ע' בתוס' פרטי אפנים נוספים).

א. כן פרש"י. ואולם התוס' (בקדושין כט:) הקשו שבאופן זה יכולים הלקוחות לטעון שיפדה תחילה

את עצמו מהמזומנים שהרי מצוה דגופיה עדיף, ושוב לא יחזור הכהן לגבות מהם.

ולכן פרש ר"י שמדובר כשיש ביד הלקוחות נכסים משועבדים על ידי אביו לפדיונו, ויש עמו חמש סלעים בני חורים, ויש לו בן לפדות; לרבי יהודה גובה הכהן מהמשועבדים [אעפ"י שיש לו בני חורין – לפי שהמשועבדים הם נכסי האב והחובה מוטלת על האב תחילה] ושוב יגבה החמש בני חורין עבור בנו.

ב. זה שהכהן טורף מהלקוחות בעל כרחם לרבי יהודה, כתבו המפרשים: דוקא אם כתב לו אבי

הבן הרשאה, או במכיר כהונה, אבל בלאו הכי יכולים לדחות לומר: לכהן אחר ניתן).

וחכמים אומרים: יפדה את עצמו בלבד מהמזומנים, שאין הכהן רשאי לגבות מן הלקוחות, ומצוה דגופיה עדיף.

הלכה כחכמים, שמלוח הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא (רא"ש).

בכור שלא נפדה, אין בו קדושה להאסר בשימוש חולין ובכל הנאה (כדלעיל ט: יב: [ומש"כ בערוך השלחן (י"ד שה, לז) כוונתו כטעמא דקרא ולא להלכה. וכן מתפרשים דברי הספורנו. ומצינו דוגמה לזה בדיון תשלומי כופר לבעל השור שהרג את הנפש, שהוא פדיון ממיתה שהיתה אמורה לבוא עליו, הגם שבאמת גם אם לא ישלם אין בו חיוב מיתה בפועל, כמוש"כ בספר מנחת שלמה]].